

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวน

ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

Legal Problems Relating To The Investigation

Of Criminal Cases By Police Officers

Under The Royal Thai Police

ณัฐวุฒิ จำปาโพธิ์¹, เอกพงษ์ สารน้อย²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม แขวงเสนานิคม

เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

E-mail:nattawut.cpb@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน ความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา การแจ้งข้อกล่าวหาและการส่งสำนวนการสอบสวน ตลอดจนการตรวจสอบ ถ่วงดุลการสอบสวน ตลอดจนศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกลไกการสอบสวนของพนักงานสอบสวนใน ต่างประเทศและประเทศไทย เพื่อนำไปวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีความผิดทางอาญาโดยพนักงานสอบสวนในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติของประเทศไทย และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามาตรการที่เหมาะสมต่อไป ทั้งนี้ผู้เขียนใช้วิธีการวิจัยเอกสารเป็นหลัก (Documentary Research) ในการค้นคว้าโดยทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศจากหนังสือ วารสาร ตำบกฎหมาย บทความ ตลอดจนคำพิพากษา คำ วินิจฉัยข้อหาหรือเป็นหลักในการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีความผิดทางอาญาโดยพนักงานสอบสวนในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่สำคัญสามประการด้วยกัน ได้แก่ ประการแรก ปัญหาเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญในการสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายเฉพาะซึ่งอยู่ในอำนาจของหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นนอกเหนือจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประการที่สอง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการแจ้งข้อกล่าวหาในคดีอาญาที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง และประการที่สาม ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการการตรวจสอบถ่วงดุลการสอบสวนความผิดในคดีอาญาของพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ทั้งนี้ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะให้มีการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในมาตราต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหามาตรการดังกล่าว ได้แก่ การแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 2 (17) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อกำหนดนิยามศัพท์ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ที่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาให้ขยายไปถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายเฉพาะ การแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 165 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้จำเลยไม่มีอำนาจนำพยานหลักฐานมา สืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้ในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา และการเพิ่มเติม มาตรา 17/1 ลงในประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้พนักงานอัยการทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนได้ในคดีอาญาที่มีอัตราโทษ จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป

คำสำคัญ: การสอบสวน, พนักงานสอบสวน, ตำรวจ, คดีอาญา

ABSTRACT

This article aims to study the background, principles Concepts and theories related to criminal investigations about criminal investigations Notification of the allegation and the submission of the investigation As well as checking the balance of the investigation As well as studying legal measures related to the investigation mechanism of foreign investigators and Thailand In order to analyze legal problems related to criminal investigation by the investigating officers under the Royal Thai Police Office of Thailand And suggest solutions to the problem accordingly The author uses the documentary research methodology in the research by collecting data from all relevant documents. Both Thai and foreign languages from books, journals, laws, articles and judgments The decision of the consultation is mainly in the research study.

According to studies, it has been found that Thailand has legal problems relating to the investigation of criminal cases by the investigating officers under the National Police Office in three important areas: First, problems with expertise in investigating criminal cases under specific laws within the authority of the agency. Of other states other than the Royal Thai Police The criminal does not match facts And thirdly Legal problems related to checks, checks and balances, criminal offenses in criminal cases under the Royal Thai Police.

However, the author has suggested that the amendment of the Criminal Procedure Code be enacted. To amend the Criminal Procedure Code in various sections To resolve such legal problems, including amendments to Section 2 (17) of the Criminal Procedure Code To define definitions Administrative officers or senior police officers who have the power to investigate criminal cases shall be extended to government officials, other agencies with specific law enforcement powers. Amendment to Section 165 paragraph two of the Criminal Procedure Code In order for the defendant to have no power to bring evidence to investigate in the case of prosecution in the case where the prosecutor is the plaintiff suing the criminal case And the addition of Section 17/1 into the Criminal Procedure Code In order for the public prosecutor to investigate with the inquiry officer in a criminal case with a prison sentence of five years or more

Keyword: Investigation / Investigation Officer / Police / Criminal Case

1. บทนำ

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีปัญหาในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในสังคมในหลายด้าน เช่น การที่เจ้าหน้าที่รัฐที่ยึดมั่นในเรื่องตัวบทกฎหมายและขั้นตอนทางกฎหมายมากเกินไปโดยไม่สนใจบริบทแวดล้อมอื่น ๆ หรือเรียกอีกอย่างว่า “ยุติธรรมตาม

กฎหมายแต่ไม่ยุติธรรมกับสังคม”⁶ ซึ่งส่งผลให้เจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งควรจะมีหน้าที่ในการตรวจตราป้องกันอาชญากรรมกลับมีบทบาทในการสอบสวนด้วย โดยที่

⁶วิรุฒม์ ศิริสวัสดิบุตตร. (2558). *วิกฤติตำรวจและงานสอบสวน จุดดับกระบวนการยุติธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เพชรกาลิต์สุวรรณ. หน้า 25

กระบวนการดังกล่าวไม่ได้ผ่านการกลั่นกรองหรือตรวจสอบโดยบุคคลหรือองค์กรใดเลยนอกจากเจ้าพนักงานตำรวจด้วยตนเอง เมื่อมีการจับกุมและแจ้งข้อกล่าวหา พบว่าหลายครั้งมีการทำพยานหลักฐานเท็จทำสำนวนเท็จส่งให้อัยการ รวมทั้งยังให้น้ำหนักกับ “พยานบุคคล” ซึ่งเป็นหลักฐานที่มีโอกาสผิดพลาดสูงมาก ทำให้การสืบสวนคดีแต่ละครั้งขาดบุคคลที่จะช่วยกันตรวจสอบในเรื่องความโปร่งใสและการแทรกแซงโดยมิชอบ ผู้เสียหายที่หวังพึ่งพนักงานอัยการว่าจะอำนวยความสะดวก ยุติธรรม ก็ต้องผิดหวังเพราะอัยการจะพิจารณาว่าจะฟ้องหรือไม่ฟ้องได้นั้น อาศัยการพิจารณาจากสำนวนคดีที่ตำรวจเขียนขึ้นมาเท่านั้น ไม่ได้พิจารณาบริบทอื่นใดประกอบด้วย ซึ่งในประเด็นนี้ส่งผลกระทบต่อความยุติธรรมต่อประชาชนทั้งที่เป็นผู้เสียหายในคดี และเป็นผู้ต้องหาในคดีอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน กำหนดให้รัฐต้องจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร⁷ รวมถึงต้องมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใด ๆ ตลอดจนยังกำหนดให้รัฐต้องความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็น และเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมถึงตลอดถึงการจัดหาทนายความให้

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันดังกล่าว ยังกำหนดให้วาระการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม เป็นวาระ

สำคัญในการปฏิรูปประเทศ⁸ โดยการปฏิรูปมุ่งหวังผลให้มีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า และมีกลไกช่วยเหลือประชาชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ รวมถึงตลอดทั้งการสร้างกลไกเพื่อให้มีการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคม มุ่งปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญาให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ชัดเจนเพื่อมิให้คดีขาดอายุความ และสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา รวมทั้งกำหนดให้การสอบสวนต้องใช้ประโยชน์จากนิติวิทยาศาสตร์ และจัดให้มีบริการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มากกว่าหนึ่งหน่วยงานที่มีอิสระจากกันเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างมีทางเลือก ตลอดจนเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมให้มุ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนโดยสะดวกและรวดเร็ว

อย่างไรก็ตาม จากรายงานของสถาบันพระปกเกล้า ระบุว่าสถานการณ์การพัฒนาด้านประชาธิปไตยของไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้น ในช่วงปี 2560-2561 เมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์ด้านการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก¹⁰ ซึ่งแนวโน้มการพัฒนาที่ดีขึ้นดังกล่าว ซึ่งส่งผลต่อบรรยากาศในการส่งเสริมและพัฒนาสิทธิ เสรีภาพของประชาชนในประเทศ ตลอดจนส่งผลต่อบรรยากาศทางการเมืองให้เกิดการ

⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 258 ง. ด้านกระบวนการยุติธรรม

¹⁰ สถาบันพระปกเกล้า. (2561). *เราจะรับมือกับวิกฤตการณ์ประชาธิปไตยโลกได้อย่างไร*. เอกสารประกอบการบรรยายสาธารณะ ภายใต้โครงการ KPI Public Lecture วันที่ 22 สิงหาคม 2561 ณ ห้องประชุมประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า ศูนย์ราชการแจ้งวัฒนะ กรุงเทพมหานคร. หน้า 4

⁷ พรหมชญา ศิริวรรณบุศย์. (2558). *เอกสารสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เรื่อง การปฏิรูปงานสอบสวนตำรวจ: จะทำให้ประชาชนเชื่อมั่นในความเป็นอิสระมีประสิทธิภาพ เป็นมืออาชีพได้อย่างไร*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง. หน้า 2

⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 68

พัฒนาต่าง ๆ ประเทศตามแผนปฏิรูปประเทศ และแผนยุทธศาสตร์ชาติในระยะ 20 ปี ซึ่งการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นส่วนหนึ่งและเป็นประเด็นสำคัญยิ่งในการปฏิรูปประเทศดังกล่าวข้างต้น

ดังนั้น การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงต้องกระทำทั้งระบบตั้งแต่เริ่มต้นคดีตั้งแต่การใช้อำนาจจับกุมการแจ้งข้อกล่าวหาการเสนอสำนวนพร้อมความเห็นรวมถึงอำนาจการดำเนินการเริ่มคดีอาญาซึ่งปัญหากระบวนการยุติธรรมทางอาญายังพบปัญหาเกี่ยวกับตรวจสอบถ่วงดุลที่วิธีกรจะก่อให้เกิดความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนผู้บังคับบัญชาแทรกแซงไม่ได้จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องแก้ไขปรับปรุงปฏิรูปกระบวนการและบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาให้มีระดับมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากลเพื่อจะสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายสากลและหลักสิทธิมนุษยชนอยู่หลายประการอันเป็นเหตุให้พบปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอยู่เรื่อยมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการต้นทางของคดีอาญาซึ่งผู้ศึกษาจะได้นำเสนอผลการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวนในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติในประเด็นเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญในการสอบสวนคดีอาญาดำเนินการเฉพาะซึ่งอยู่ในอำนาจของหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นนอกเหนือจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติดังนี้

2. ผลการศึกษา

ผู้เขียนได้ศึกษาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน เพื่อที่จะนำไปวิเคราะห์และชี้สภาพปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวนในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติในประเด็นเกี่ยวกับความ

เชี่ยวชาญในการสอบสวนคดีอาญาดำเนินการเฉพาะซึ่งอยู่ในอำนาจของหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นนอกเหนือจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาต่อไปนั้น พบว่าการปฏิรูปประเทศกลายเป็นนโยบายหลักของประเทศ เมื่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติเข้ายึดอำนาจการปกครองประเทศเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 และได้ประกาศว่านอกจากจะเข้ามาเพื่อให้ประเทศชาติเกิดความสงบสุขแล้ว ยังจะดำเนินการปฏิรูปประเทศไทยตามแนวทางที่ทุกฝ่ายเรียกร้อง เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาในระยะยาวและประเทศไทยจะได้ไม่ต้องกลับเข้ามาสู่วังวนของความขัดแย้งอีกเช่นที่หลายๆฝ่ายแสดงความกังวล ซึ่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้เดินหน้าปฏิรูปประเทศ โดยเริ่มต้นแต่งตั้งสภาปฏิรูปแห่งชาติตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 กำหนดเพื่อทำหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์ และจัดทำแนวทางเพื่อการปฏิรูปในด้านต่างๆ และเมื่อสภาปฏิรูปแห่งชาติสิ้นสุดการทำงานที่ลงหลังการลงมติไม่รับร่างรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2558 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2558 ได้กำหนดให้มีสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศขึ้นแทนเพื่อดำเนินการให้เกิดการปฏิรูปด้านต่างๆ สืบต่อจากสภาปฏิรูปแห่งชาติต่อไป ทั้งนี้ในการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 คณะกรรมาการร่างรัฐธรรมนูญได้มีการนำเรื่องการปฏิรูปประเทศมาบัญญัติเอาไว้ด้วย และเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2560 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้ นับเป็นรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 20 ของประเทศไทย และเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 ที่ผ่านการออกเสียงประชามติของประชาชน และให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ต่อไป¹¹

¹¹พิรุณ กิติคุณ. (2560). *การปฏิรูปประเทศตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประกอบไปด้วย 16 หมวด 279 มาตรา และมีจุดเด่นประการหนึ่ง คือการให้ความสำคัญกับการปฏิรูปประเทศโดยบัญญัติให้การปฏิรูปประเทศเป็นหมวดหนึ่งในรัฐธรรมนูญ (หมวด 16 มาตรา 257 - มาตรา 261) และได้บัญญัติถึงเป้าหมายของการปฏิรูปประเทศไว้ 3 ประการ คือ 1) ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดองมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุ กับการพัฒนา ด้านจิตใจ 2) สังคมมีความสงบสุขเป็นธรรมและมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ และ 3) ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้มีการดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยใน 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการเมือง ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ด้านกฎหมาย ด้านกระบวนการยุติธรรม ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ และด้านอื่นๆ ให้เกิดผล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้มีการดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมโดยให้มีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอน ให้มีการปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญา ให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม ให้มีการเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนโดยสะดวกและรวดเร็ว ให้มีการ

บังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับหน้าที่ อำนาจ และภารกิจ

แม้กระบวนการยุติธรรมจะผ่านการปฏิรูปมาแล้วหลายครั้ง แต่ก็ยังปรากฏข้อวิพากษ์วิจารณ์ถึงการดำเนินงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งในเรื่องความล่าช้าความเหลื่อมล้ำในการบังคับใช้กฎหมาย และความถูกต้องของการสอบสวนและพิจารณาคดีส่งผลให้ ประชาชนยังขาดความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมของประเทศ

เป้าหมายของการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมนั้น มุ่งหมายให้ประชาชนเป็นเจ้าของกระบวนการยุติธรรม โดยการตรากฎหมาย กำหนดให้ทุกหน่วยงานต้องกำหนดระยะเวลาการทำงานในทุกขั้นตอนให้ชัดเจนและสมเหตุสมผล มีระบบที่ประชาชนสามารถตรวจสอบความคืบหน้าของคดีได้ด้วยตัวเอง กับมีสภาพบังคับของการไม่ปฏิบัติตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมายด้วยนอกจากนี้ในส่วนของ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม มีความมุ่งหมายให้ประชาชนได้รับความสะดวกทางคดีมากขึ้น สามารถแจ้งความต่างท้องที่ได้ทั่วประเทศโดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และสามารถฟ้องร้องดำเนินคดีได้ทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ มีทนายความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายประจำอยู่ทุกสถานีตำรวจ การจับ ค้นและสอบปากคำต้องมีการบันทึกภาพและเสียงเพื่อความโปร่งใส คดีทุนทรัพย์เล็กน้อยมีวิธีพิจารณาที่รวดเร็วเรียบง่าย และไม่เสียค่าชั้นศาล รวมทั้งมีระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งโดยไม่ต้องฟ้องคดี

ในส่วนของ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม มีความมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้ผู้เสียหายมีสิทธิแสดงความคิดเห็นในขั้นตอนการดำเนินคดีและพนักงานอัยการจะทำหน้าที่เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายทุกคดี ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับโอกาสในการต่อสู้คดีมากขึ้น พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทั้งที่เป็นประโยชน์ต่อการพิสูจน์

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/article/article_20170623154614.pdf
[เข้าถึงเมื่อ 26 มีนาคม 2562]

ความผิดและความบริสุทธิ์ ของผู้ต้องหาและมีให้นำผู้ต้องหาออกแถลงข่าว

นอกจากนี้ ในประเด็นการลดความเหลื่อมล้ำในการบังคับใช้กฎหมาย ต้องดำเนินการปฏิรูปการปล่อยชั่วคราวเพื่อมิให้ผู้มีรายได้น้อยถูกขังเพราะไม่มีหลักทรัพย์มาวาง โดยพัฒนาระบบประเมินความเสี่ยงและระบบกำกับดูแล เช่น การแต่งตั้งบุคคลกำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหรือให้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวแทนการเรียกหลักประกัน กับเปิดโอกาสให้ยื่นขอปล่อยชั่วคราวต่อศาลได้ทุกวันโดยไม่มีความยุ่งยาก รวมถึงการเพิ่มมาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุก เป็นมาตรการทางเลือก เช่น การสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือให้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเปลี่ยนโทษปรับแบบเน้นอนาคตมาเป็นโทษปรับตามรายได้เพื่อให้คนรายกับคนจนได้รับผลจากการถูกปรับเท่ากัน การสร้างสังคมที่มีศักยภาพในการจัดการกับข้อพิพาทและมีความปลอดภัยจากอาชญากรรมอย่างยั่งยืน

ในส่วนของการกระจายภารกิจในการระงับข้อพิพาท มีความมุ่งหมายที่จะสร้างการป้องกันอาชญากรรมและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดไปสู่ชุมชน ภาค ประชาสังคมและภาคเอกชน หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีเป้าหมายร่วมกันในการลดการกระทำผิดซ้ำ การยุติคดีอาญาก่อนฟ้อง ต้องใช้กับผู้มีความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำน้อยเท่านั้น และต้องมีมาตรการกำกับดูแลการใช้ดุลพินิจอย่าง เหมาะสมรัดกุมเพื่อไม่ให้สังคมเคลือบแคลงสงสัยและท้อที่สุด การปฏิรูปการกำหนดโทษทางอาญานั้น มุ่งหมายให้มีการลงโทษจำคุกเท่าที่จำเป็นและไม่ใช้โทษจำคุกกับผู้มีความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำน้อยสำหรับผู้มีความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำสูงต้องมีการกำกับดูแลหลังพ้นโทษที่เหมาะสม ส่วนผู้พ้นโทษที่ไม่มีความเสี่ยงกระทำผิดซ้ำต้องมีมาตรการส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม ปรบนโยบายเกี่ยวกับยาเสพติดโดยแยกแยะมาตรการที่ใช้กับผู้ร้ายใหญ่และผู้ร้ายย่อยและใช้ กระบวนการทางสาธารณสุขกับผู้เสพ มีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บและจัดการทะเบียนประวัติอาชญากรรมเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ปราบปราม

อาชญากรรมและการกลับคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษ รวมทั้งการจัดตั้งศาลคดีสิ่งแวดล้อมและศาลคดีจราจร

3. การวิเคราะห์ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวนในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติในประเด็นเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญในการสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายเฉพาะซึ่งอยู่ในอำนาจของหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นนอกเหนือจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติพบว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย ถูกกำหนดเป็นหลักการพื้นฐานไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและถือเป็นเครื่องมือหรือวิธีการในการอำนวยความยุติธรรมอย่างเสมอภาคแก่ประชาชนจากการทำความเข้าใจทางอาญาทั้งนี้กระบวนการยุติธรรมของไทยมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการสร้างความเป็นระเบียบและความสงบเรียบร้อยในสังคม หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ควบคู่ไปกับการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยมีกระบวนการสอบสวนเป็นกระบวนการต้นทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ดังนั้นการสอบสวนของตำรวจจึงเป็นขั้นตอนแรกและถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรม และอาจถือได้ว่าองค์กรตำรวจเป็นองค์กรที่สัมผัสประชาชนโดยตรง ในเรื่องการรักษาความสงบเรียบร้อยและการป้องกันปราบปราม ในการสืบสวนสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน และในการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการพิจารณาตัดสินคดีของศาล และท้ายที่สุดคือการลงโทษ ซึ่งการสอบสวนของตำรวจเป็นกระบวนการที่อาจมีผลถึงขนาดทำให้กระบวนการยุติธรรมไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ หรือสร้างความไม่เป็นธรรมให้ผู้เสียหายหรือคนในสังคมได้หากกระบวนการยุติธรรมดังกล่าวขาดประสิทธิภาพ ขาดความยุติธรรมย่อมจะไม่สามารถสร้างความเป็นธรรมได้อย่างแท้จริง ดังนั้นการอำนวยความยุติธรรมอันเป็นภารกิจและเป้าหมายสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จะเกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกระบวนการในขั้นต้นทางนี้เป็นสำคัญ

ทั้งนี้ การสอบสวนคดีอาญาของตำรวจ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นคือการรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในคดีและสรุปสำนวนเพื่อให้พนักงานอัยการดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลเพื่อพิสูจน์ว่า ผู้ถูกฟ้องกระทำผิดจริงหรือไม่ ซึ่งหากพิสูจน์จนเป็นที่เชื่อได้ว่าผู้ถูกฟ้องกระทำผิดจริงโดยปราศจากความสงสัยแล้ว ศาลก็จะพิพากษาลงโทษผู้ถูกฟ้องให้รับโทษ และหลังจากพิพากษาแล้วกรมราชทัณฑ์ก็จะเป็นองค์กรที่จะต้องรับภาระหน้าที่ต่อไปในการนำผู้ต้องโทษไปรับโทษตามกฎหมาย จะเห็นได้ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยรัฐนั้นจะมีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย แต่ที่สำคัญที่สุดคือขั้นตอนการดำเนินการโดยพนักงานสอบสวน ซึ่งมีหน้าที่สืบสวนสอบสวนนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อสรุปเป็นสำนวนในการฟ้องคดี ขั้นตอนดังกล่าวเรียกว่า “การสอบสวน” โดยที่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีอำนาจในการสอบสวนนั้นจะต้องดำเนินการ ตามขั้นตอนที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้โดยเคร่งครัด การดำเนินการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนนั้นจะต้องกระทำโดยซัดจั้งไม่ใช้อำนาจเกินขอบเขตหรือหย่อนยานจนทำให้ผู้ถูกหาว่ากระทำความผิดหรือผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม

อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมาการสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนนั้นเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในลักษณะ 2 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะเห็นได้ว่า กฎหมายให้อำนาจโดยเบ็ดเสร็จและเด็ดขาดไว้ที่ตำรวจ ทำให้ไม่อาจตรวจสอบหรือไม่อาจจะถ่วงดุลอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ในการให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชน จนบางครั้งอาจสร้างความกังวลใจในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนได้ เพราะการดำเนินการในขั้นตอนนี้มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งปัญหาดังกล่าวปรากฏตามรายงานผลวิจัยการศึกษามาตรการป้องกันเพื่อปรับปรุงกระบวนการใช้อำนาจเกินขอบเขต กรณีพนักงานตำรวจ

ใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ¹² โดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่ามีจำนวนเจ้าหน้าที่ตำรวจถูกประชาชนร้องเรียนว่ากระทำผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ในแต่ละปีมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้นส่งผลเสียหายต่อภาพลักษณ์องค์กรในวงกว้าง ส่งผลต่อการเชื่อมั่นต่อสังคมในการปฏิบัติงาน ที่สำคัญย่อมกระทบต่อสิทธิพื้นฐานของประชาชนและความเป็นธรรมที่ประชาชนคาดหวังว่า จะได้รับจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยปัญหาดังกล่าวส่งผลให้การดำเนินการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนมีความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนจนทำให้วัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่บรรลุเป้าหมายอย่างเห็นได้ชัด

อย่างไรก็ตาม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ได้รายงานผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชน เรื่อง “ความโปร่งใสยุติธรรมและความมั่นใจของประชาชนต่อระบบงานสอบสวนของตำรวจ” โดยทำการสำรวจระหว่างวันที่ 1-6 มีนาคม พ.ศ. 2561 จากประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป กระจายทุกภูมิภาค ทุกระดับการศึกษา และทุกอาชีพทั่วประเทศ รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,250 หน่วยตัวอย่าง

ผลการสำรวจ ในประเด็นความโปร่งใสยุติธรรมของขั้นตอนการดำเนินคดีและระบบงานสอบสวนของตำรวจ พบว่า ร้อยละ 9.68 ระบุว่า มีความโปร่งใสยุติธรรมมาก เพราะ ทำตามระบบและขั้นตอนการทำงานเป็นอย่างดี ร้อยละ 39.60 ระบุว่า ค่อนข้างมีความโปร่งใสยุติธรรม เพราะ มีระบบการทำงานที่ดี มีหลักฐานประกอบชัดเจน ร้อยละ 35.20 ระบุว่า ไม่ค่อยมีความโปร่งใสยุติธรรม เพราะ เกิดความล่าช้า มีข้อผิดพลาดค่อนข้างบ่อย มีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง และใช้ระบบพวกพ้อง ร้อยละ 14.64 ระบุว่า ไม่มีมีความโปร่งใส

¹²สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2552). รายงานวิจัยเรื่อง การศึกษามาตรการป้องกันเพื่อปรับปรุงกระบวนการใช้อำนาจเกินขอบเขตกรณีเจ้าพนักงานตำรวจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. หน้า 110-111.

ยุติธรรมเลย เพราะ ประชาชนไม่สามารถเข้าไปตรวจสอบ หรือมีส่วนร่วมในการสอบสวนได้ บางครั้งมีหลักฐานที่ไม่ชัดเจน ขอบเขตข้อหาให้กับคนจน ถูกแทรกแซงการทำงานจากผู้มีอิทธิพล และเรื่องของผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง และร้อยละ 0.88 ไม่ระบุหรือระบุไม่แน่ใจ

ส่วนในประเด็น ด้านความมั่นใจต่อขั้นตอนการดำเนินคดีและระบบงานสอบสวนของตำรวจ พบว่า ร้อยละ 11.12 ระบุว่า มันใจมาก เพราะ มีระบบขั้นตอนการทำงานที่ละเอียด ชัดเจน และตำรวจทำหน้าที่ดีอยู่แล้ว ร้อยละ 37.20 ระบุว่า ค่อนข้างมั่นใจ เพราะ มีระบบการทำงาน ที่ค่อนข้างละเอียดอยู่แล้ว ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และหลักฐานที่มี ร้อยละ 40.56 ระบุว่า ไม่ค่อยมั่นใจ เพราะ มีการใช้ระบบพวกพ้องมีผู้มีอิทธิพลเข้ามาแทรกแซงการทำงาน และมีเรื่องของผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ร้อยละ 10.72 ระบุว่า ไม่มั่นใจเลย เพราะ มีอำนาจของเงินเข้ามาเกี่ยวข้อง คนรวยมักหลุดพ้นคดี และ ร้อยละ 0.40 ไม่ระบุหรือระบุไม่แน่ใจ

และในประเด็นสุดท้าย ประเด็นแนวทางในการปรับปรุงงานสอบสวนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 41.52 ระบุว่า ควรมีการบันทึกเสียงและภาพในระหว่างการสอบสวน เพื่อลดความผิดพลาดและเพิ่มความโปร่งใส รองลงมา ร้อยละ 26.24 ระบุว่า ส่งเสริมด้านการมีจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ ร้อยละ 20.00 ระบุว่า กระจายอำนาจการสอบสวนไปให้หน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อช่วยลดปริมาณงานของพนักงานสอบสวน ทำให้การสอบสวนคดีมีประสิทธิภาพมากขึ้น ร้อยละ 17.36 ระบุว่า ให้พนักงานอัยการ มีบทบาทในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาร่วมกับพนักงานสอบสวน ร้อยละ 15.36 ระบุว่า ควรให้หน่วยงานภายนอกหรือหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ร้อยละ 15.28 ระบุว่า แยกหน่วยงานสอบสวนออกจากตำรวจ ร้อยละ 13.84 ระบุว่า ออกกฎหมาย ที่รับรองความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนไม่ให้ถูกแทรกแซง

4. อภิปรายผลการศึกษา

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในปัจจุบันนั้น มีสภาพปัญหาและต้องดำเนินการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ และสิ่งสำคัญที่เป็นหัวใจหลักในการปรับปรุงให้กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพ คือ พัฒนาผู้ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องตามกฎหมาย สังคม ตลอดจนบุคคลากรในกระบวนการยุติธรรม ให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมสมัยใหม่ ที่มีแนวคิดที่ “คนที่กระทำความผิดจะต้องได้รับการฟื้นฟูเยียวยา เพื่อที่จะให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม” ดังนั้น แนวคิดแบบดั้งเดิมที่มุ่งลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างเดียว โดยไม่พิจารณาสภาพแวดล้อมประกอบ จึงเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างมาก เช่นเมื่อเจ้าหน้าที่จับกุมผู้ต้องสงสัยว่าก่ออาชญากรรม หลายกรณีที่มีการเผยแพร่ข่าวอย่างรวดเร็ว และสังคมด่วนตัดสินเสียก่อนศาลว่า ผู้ต้องหาคนนั้นคือฆาตกรตัวจริง โดยยังไม่พิจารณาถึงพยานหลักฐานว่า “เพียงพอ หรือไม่” สร้างแรงกดดันให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานสอบสวน หรืออัยการ หรือกระทั่งศาลในการสอบสวน สั่ง และวินิจฉัยคดีอย่างมาก รวมทั้งกดดันผู้บริหารประเทศ ให้กดดันเจ้าหน้าที่อีกต่อหนึ่ง จนเจ้าหน้าที่ต้องรีบดำเนินการสรุปสำนวนโดยวิธีการที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย และหากพนักงานสอบสวนขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาแห่งคดี หรือกฎหมายเฉพาะ ก็จะส่งผลให้กระบวนการสอบสวนปราศจากความเป็นมืออาชีพ เช่น ชักจูงให้ผู้ต้องหารับสารภาพ บีบเค้น หรือ กระทั่งทรมานให้ผู้ต้องหารับสารภาพ เป็นต้น และสังคมยังกดดันต่อไปว่า เมื่อศาลตัดสินว่าจำเลยกระทำความผิดแล้ว ศาลก็ควรลงโทษจำเลยให้หนัก หรือเอาไปประหารชีวิตเสียไต่ยังดี ไม่ว่าคนๆ นั้นจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ และโดยไม่คำนึงถึงพฤติกรรมอื่นของบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหา หรือ จำเลยประกอบ เนื่องจากพฤติกรรมหรือสภาพแวดล้อมล้วนส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรม ไม่ว่าจะเป็นการอบรมในครอบครัว การได้รับการศึกษา สภาพเศรษฐกิจ สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว ภาวะกดดันทางสังคม สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้เกิดอาชญากรรมทั้งสิ้น และทุกคนใน

สังคมควรมีส่วนร่วมในการดูแลและคุ้มครองสังคม ดังนั้นเมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้นในสังคมใด ก็แสดงว่าคนในสังคมนั้นมิได้ร่วมกันดูแล และปกป้องสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ หรืออีกนัยหนึ่งอาจถือได้ว่า คนในสังคมคนก็มีส่วนในการก่อให้เกิดอาชญากรรม ฉะนั้นแล้ว จึงไม่ควรมิผู้ต้องหาหรือจำเลยคนใด ถูกตีตราหรือพิพากษาโดยคนในสังคมตั้งแต่ต้น จนกว่าจะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดของศาลว่าเป็นผู้กระทำผิด

อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวน สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้น หากไม่มีความชำนาญหรือเชี่ยวชาญในการสอบสวนคดีที่เป็นคดีเฉพาะ ก็จะส่งผลให้สำนวนการสอบสวนคดีอาญาขาดความรัดกุม และเมื่อส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการ และพนักงานอัยการดำเนินการฟ้องคดีต่อศาล ก็มีโอกาสสูงที่ศาลจะพิพากษายกฟ้อง ทั้งนี้ผู้เขียนขอยกตัวอย่างคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นความผิดอาญานอกเหนือจากประมวลกฎหมายอาญา โดยคดีดังกล่าวตกอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งมีการกำหนดฐานความผิดฐานค้ามนุษย์และองค์ประกอบความผิดที่หลากหลาย¹³ และต้องทำให้องค์ประกอบความผิดนั้นครบถ้วนมากที่สุด เช่น วิธีการนำพาเข้ามารูปแบบการบังคับ วิธีการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ เป็นต้น พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจที่อยู่ใน

ท้องที่ หากไม่คุ้นชินกับคดีดังกล่าว ก็จะทำได้ยาก ขาดประสิทธิภาพ ส่งผลให้สำนวนการสอบสวนไม่รัดกุม

นอกจากนี้ ในคดีค้ามนุษย์ ปัจจัยแรกที่ต้องคำนึงถึงก็คือ ผู้เสียหายมีความเจ็บปวดมาก่อน เพราะเป็นเหยื่อจากการ “ถูกค้ามนุษย์” ปัจจัยที่สองคือ ความไว้วางใจ พนักงานสอบสวน หรือ ตำรวจ โดยผู้เสียหายจะไม่ไว้วางใจพนักงานสอบสวนหรือตำรวจมากนัก เพราะกลัวจะถูกจับกุม จึงไม่เล่าข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในฟังอย่างละเอียด ปัจจัยที่สามคือ ในคดีค้ามนุษย์ส่วนใหญ่นั้นผู้เสียหาย ตลอดจนผู้ต้องหาเป็นบุคคลต่างชาติหรือต่างด้าว ก่อให้เกิดอุปสรรคทางด้านภาษา การสอบสวนจะต้องใช้ล่าม ถ้าหากล่ามไม่ได้ผ่านการฝึกการแปลภาษามาเพื่อใช้สำหรับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนของพนักงานสอบสวนก็จะไม่ครบถ้วน หรือขาดสาระสำคัญแห่งคดีไป นอกจากนี้ความเข้าใจในตัวบทกฎหมายก็อาจส่งผลให้พนักงานสอบสวน หย่อนประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น ในกรณีมาตรา 29 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ที่บัญญัติไว้ว่า “... ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการค้ามนุษย์และเพื่อคุ้มครองป้องกันภัยแก่บุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ พนักงานเจ้าหน้าที่อาจจัดให้บุคคลดังกล่าวอยู่ในความคุ้มครองเป็นการชั่วคราวได้ แต่ต้องไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมง ทั้งนี้ ให้รายงานให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี ทราบโดยมิชักช้า..” ส่วนวรรคสองของมาตรา 29 บัญญัติไว้ว่า “..ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องให้การคุ้มครองบุคคลซึ่งอาจจะเป็นผู้เสียหายเกินกว่ากำหนดเวลาในวรรคหนึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อมีคำสั่งอนุญาต ทั้งนี้ ศาลจะอนุญาตได้ไม่เกินเจ็ดวัน โดยจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ไว้ด้วยก็ได้..”

กรณีของมาตรา 29 ดังกล่าว หากพนักงานสอบสวนไม่มีความชำนาญในการสอบสวนคดี

¹³ มาตรา 6 ผู้ใดเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ กระทำกรอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (1) เป็นธุระจัดหา ชื่อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด โดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้นเพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล หรือ
- (2) เป็นธุระจัดหา ชื่อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็กผู้นั้นกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์

ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ก็จะเข้าใจว่า ในระยะเวลาในการแสวงหาข้อเท็จจริงหรือสอบปากคำพยานที่เป็นผู้เสียหาย ให้แล้วเสร็จภายใน 24 ชั่วโมง แต่ในความเป็นจริงแล้ว สามารถขอขยายระยะเวลาจากศาลได้อีกไม่เกิน 7 วัน ดังนั้นหากพนักงานสอบสวนผู้ไม่ชำนาญการในคดีเร่งรัดให้สอบปากคำพยานซึ่งเป็นผู้เสียหายให้เสร็จสิ้นภายใน 24 ชั่วโมง ก็อาจทำให้คดีขาดข้อเท็จจริงหรือสาระสำคัญที่ครบถ้วนไป

นอกจากนี้จุดเชื่อมโยงกระบวนการค้ามนุษย์ที่สามารถนำมาเป็นหลักฐานได้คือ ประการแรก เส้นทางทางการเงิน ประการที่สอง การใช้โทรศัพท์ แต่มีหลายครั้งที่พนักงานสอบสวน ไม่สามารถขอข้อมูลเหล่านี้จากองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วพนักงานสอบสวนสามารถขอพยานหลักฐานต่างๆ ได้ หากหลักฐานนั้นเป็นประโยชน์ต่อการสืบสวนสอบสวนคดีค้ามนุษย์ ดังนั้น จึงเห็นได้ชัดว่า คดีค้ามนุษย์มีความซับซ้อน และพนักงานสอบสวนไม่เข้าใจในอำนาจหน้าที่ของตนเอง ส่งผลให้รูปคดีขาดความรัดกุม และมีโอกาสสูงที่ศาลจะอาศัยเหตุผลในการยกประโยชน์แห่งความสงสัยว่าจำเลยกระทำผิดจริงหรือไม่ พิพากษายกฟ้องจำเลยไป ดังกล่าวมานั้น จึงสะท้อนปัญหาทั้งระบบของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งตั้งต้นอยู่ที่ชั้นพนักงานสอบสวน และปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อผู้สิทธิและเสรีภาพของเสียหายในกระบวนการยุติธรรมที่อาจไม่ได้รับการเยียวยาอย่างมีประสิทธิภาพ จำเลยที่กระทำผิดและสมควรถูกลงโทษและฟื้นฟูพฤติกรรม กลับได้รับการปล่อยตัวหรือยกฟ้อง ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานั้น ล้วนเกิดจากความปัญหาเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญในการสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายเฉพาะของพนักงานสอบสวนอย่างเห็นได้ชัด

5. สรุปผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

การศึกษาวิจัย เกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีความผิดทางอาญาโดยพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในประเด็น

ปัญหาเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญในการสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายเฉพาะซึ่งอยู่ในอำนาจของหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นนอกเหนือจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้เขียนพบว่า ในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวน สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้น มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทุกประเภทในเขตอำนาจของตน ซึ่งมีทั้งคดีอาญาที่ถูกกำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา และคดีอาญาตามกฎหมายอื่น ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะ เช่น คดีค้ามนุษย์ ค้ายาเสพติด คดีป่าไม้ คดีละเมิดลิขสิทธิ์ คดีเกี่ยวกับการฟอกเงิน คดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ทั้งนี้หากพนักงานสอบสวนไม่มีความชำนาญหรือเชี่ยวชาญในการสอบสวนคดีที่เป็นคดีเฉพาะ ก็จะส่งผลให้สำนวนการสอบสวนคดีอาญาขาดความรัดกุม และเมื่อส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการ และพนักงานอัยการดำเนินการฟ้องคดีต่อศาล ก็มีโอกาสสูงที่ศาลจะพิพากษายกฟ้อง ซึ่งสะท้อนปัญหาทั้งระบบของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งตั้งต้นอยู่ที่ชั้นพนักงานสอบสวน และปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อผู้สิทธิและเสรีภาพของเสียหายในกระบวนการยุติธรรมที่อาจไม่ได้รับการเยียวยาอย่างมีประสิทธิภาพ จำเลยที่กระทำผิดและสมควรถูกลงโทษและฟื้นฟูพฤติกรรม กลับได้รับการปล่อยตัวหรือยกฟ้อง ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานั้น ล้วนเกิดจากความปัญหาเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญในการสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายเฉพาะของพนักงานสอบสวนอย่างเห็นได้ชัด

5.2 ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญในการสอบสวนคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญในการสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายเฉพาะซึ่งอยู่ในอำนาจของหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นนอกเหนือจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อสังคมไทย ดังนี้ ผู้เขียนเห็นควรให้มีการกระจายอำนาจการสอบสวนคดีอาญาไปยังหน่วยงานอื่น เนื่องจากการสอบสวนคดีอาญาในปัจจุบันรวมศูนย์อยู่ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งนี้ควรกระจายอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้

กฎหมาย กระจายกำลังเจ้าหน้าที่ และกระจายอำนาจการสอบสวนให้แก่หน่วยงานที่รับผิดชอบกฎหมายเป็นการเฉพาะเรื่องโดยตรง ในด้านต่าง ๆ อาทิ ความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ กระจายอำนาจการสอบสวนไปให้กรมป่าไม้ ความผิดเกี่ยวกับภาษีอากร กระจายอำนาจการสอบสวนไปให้กรมสรรพสามิต ความผิดเกี่ยวกับศุลกากร กระจายอำนาจสอบสวนไปให้กรมศุลกากร ความผิดเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กระจายอำนาจสอบสวนไปให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กระจายอำนาจสอบสวนไปให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ กระจายอำนาจสอบสวนไปให้กรมทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานสอบสวนในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรเน้นการป้องกัน ปราบปรามการกระทำความผิดที่เป็นความผิดโดยตัวของมันเอง (mala in se) เช่น การปล้น ชิงฆ่า ช่มชู้ ลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย และการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ส่วนการกระทำที่กฎหมายห้ามและกำหนดให้เป็นความผิด โดยไม่มีลักษณะเป็นความผิดโดยตัวของมันเอง (mala prohibita) ควรให้เจ้าหน้าที่เฉพาะตามกฎหมายนั้นๆ เป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย

ทั้งนี้ ผู้เขียน เสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยตราเป็นพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. โดยทำการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 2 (17) โดยเพิ่มข้อความต่อไปนี้ เป็น (ล) ในมาตรา 2 (17) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“ (ล) ข้าราชการพลเรือน ตั้งแต่ระดับสาม หรือเทียบเท่าขึ้นไป”

นอกจากนี้ ยังเห็นควร เพิ่มข้อความต่อไปนี้ เป็นวรรคสามของมาตรา 2 (17) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“ข้าราชการพลเรือน ตาม (ล) ตำแหน่งใด หน่วยงานใด จะเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ตามประมวลกฎหมายนี้ ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา”

ทั้งนี้ เมื่อแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวแล้ว ก็จะส่งผลให้ ข้าราชการพลเรือน จากกรม หรือกระทรวงอื่น ที่มีอำนาจการในการบังคับใช้กฎหมายเฉพาะ และมีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดตำแหน่งและหน่วยงานแล้ว มีฐานะเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ตามนิยามศัพท์ในมาตรา 2 (17) และส่งผลให้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาตามมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

“มาตรา 18 ในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้”

6. เอกสารอ้างอิง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

พรรณชฎาศิริวรรณบุศย์. (2558). **เอกสารสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เรื่อง การปฏิรูปงานสอบสวนตำรวจ: จะทำให้ประชาชนเชื่อมั่นในความเป็นอิสระมีประสิทธิภาพ เป็นมีอาชีพได้อย่างไร.** กรุงเทพฯ: ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง.

พิชิตวรรณ กิตติคุณ. (2560). **การปฏิรูปประเทศตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.**(อ อ น โ ล น) เข้าถึงได้จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/article/article_20170623154614.pdf. [เข้าถึงเมื่อ 26 มีนาคม 2562]

วิรุฒม์ ศิริสวัสดิบุตร. (2558). **วิกฤติตำรวจและงาน**

สอบสวน จุดดับกระบวนการยุติธรรม.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พีชรา กลัดสุวรรณ.

สถาบันพระปกเกล้า. (2561). **เราจะรับมือกับวิกฤตการณ์**

ประชาธิปไตยโลกได้อย่างไร.เอกสาร

ประกอบการบรรยายสาธารณะ ภายใต้โครงการ

KPI Public Lecture วันที่ 22 สิงหาคม 2561

ณ ห้องประชุมประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า

ศูนย์ราชการแจ้งวัฒนะ กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

แห่งชาติ. (2552). **รายงานวิจัยเรื่อง การศึกษา**

มาตรการป้องกันเพื่อปรับปรุงกระบวนการใช้

อำนาจเกินขอบเขตกรณีเจ้าพนักงานตำรวจใช้

อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ. กรุงเทพฯ: สำนักงาน

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

แห่งชาติ